

**สรุปบทเรียนที่ได้รับจากการพัฒนาความรู้**  
**หลักสูตรที่ ๑ หลักสูตร การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตพัฒนาที่ดิน**  
**การเข้าเรียนจนจบหลักสูตร และทำแบบทดสอบการประเมิน วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔**

-----

กรมพัฒนาที่ดิน มีการนำระบบภูมิสารสนเทศ เข้ามาใช้ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยเชื่อมโยงข้อมูลเชิงพื้นที่เข้ากับรายละเอียดของข้อมูลในด้านต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนาเป็นโปรแกรมประยุกต์ที่ผู้ใช้งานสามารถเรียกใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวก ถูกต้อง รวดเร็ว ผ่านระบบคอมพิวเตอร์และเว็บไซต์

เนื่องจากความรู้เบื้องต้นด้านระบบภูมิสารสนเทศ เป็นความรู้พื้นฐานสำหรับผู้ที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลเชิงพื้นที่ ซึ่งกรมพัฒนาที่ดิน มีการใช้ระบบภูมิสารสนเทศสำหรับจัดทำข้อมูลและแผนที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่นอกเขตชลประทาน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การอบรมให้ความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานแก่เจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินอย่างต่อเนื่อง จะช่วยเพิ่มความรู้ความสามารถให้แก่เจ้าหน้าที่ สร้างความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การนำเทคโนโลยีการเรียนรู้ทางไกล มาประยุกต์ใช้สำหรับการเรียนการสอนด้านระบบภูมิสารสนเทศ สำหรับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน นอกจากเป็นการเปิดช่องทางในการเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ยังเป็นการลดการใช้งบประมาณและเวลาในการเดินทางของเจ้าหน้าที่ ที่เข้ารับการอบรม

**วัตถุประสงค์**

๑. เพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอน กระบวนการ การจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน
๒. เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถประมวลและวิเคราะห์แนวทางการจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน การยอมรับและทัศนคติของเครือข่ายชุมชน
๓. พัฒนานองค์ความรู้การดำเนินงานจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินงานจัดทำเขตพัฒนาที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้องเป็นมาตรฐานตามหลักวิชาการ

**การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตพัฒนาที่ดิน**

การตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่ดำเนินการ ซึ่งจัดทำในแผนที่ออร์โธรีหรือแผนที่ฐานอื่นๆในมาตราส่วน ๑:๔,๐๐๐ มีความละเอียดได้ถึงระดับรายละเอียดของเกษตรกร ก่อนดำเนินการวางแผนจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และกิจกรรมต่างๆ ควรมีการนำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบกับพื้นที่จริง หากมีความจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงข้อมูลในด้านต่างๆ สามารถประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ สพข. เพื่อดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง ข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่ดำเนินการที่ต้องตรวจสอบกับพื้นที่จริงในภาคสนาม ข้อมูลในพื้นที่เขตพัฒนาที่ดินและพื้นที่ดำเนินการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ มีความสำคัญและ จำเป็นอย่างยิ่งต่อการวางแผนกำหนดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ข้อมูล ดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ดังนั้น ก่อนการกำหนดแผนงานโครงการควรมีการ ตรวจสอบข้อมูลโดยละเอียดทั้งในรูปเอกสารและแผนที่ สำหรับการดำเนินงานในพื้นที่ดำเนินการ (มาตราส่วน ๑:๔๐๐๐) ควรนำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบกับพื้นที่จริงในภาคสนามก่อน โดยประสานการตรวจสอบกับ เกษตรกร หมอдин และผู้นำชุมชนในพื้นที่ ซึ่งจะทำได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน ตรงกับความต้องการของเกษตรกร ลดความเสี่ยงและผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ทั้งก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ

และหลังดำเนินการ ส่งผลให้การดำเนินงานเกิดผลชัดเจน เกษตรกรยอมรับ เกษตรกรทำการเกษตรอย่างถูกวิธี และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินและน้ำเพื่อการเกษตรมีประสิทธิภาพสูงสุดและยั่งยืน สามารถเป็นแบบอย่างและขยายผลสู่พื้นที่อื่นในเขตพัฒนาที่ดิน และพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

### **การดำเนินการออกแบบงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่**

การกำหนดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่จะใช้ในพื้นที่จะต้องมีหลักการที่ถูกต้องโดยใช้การคำนวณค่ามาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำจากค่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องจากสมการดังนี้

๑. การประเมินอัตราและปริมาณน้ำไหลบ่า
๒. การคำนวณปริมาณน้ำไหลบ่า
๓. การประเมินการสูญเสียดิน

### **เทคนิคการดำเนินงานเขตพัฒนาที่ดินให้ประสบความสำเร็จ สรุปได้ดังนี้**

๑. การคัดเลือกพื้นที่เพื่อจัดทำเขตพัฒนาที่ดินจะต้องคัดเลือกพื้นที่ทำเกษตรกรรมและอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำหลักหรือลุ่มน้ำสาขา โดยจะต้องเป็นพื้นที่มีปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ซึ่งปัญหานั้นจะต้องเป็นปัญหาที่เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินและเกษตรกรในพื้นที่เห็นเป็นปัญหาเช่นเดียวกัน

๒. การกำหนดขอบเขตในแผนที่ เมื่อคัดเลือกพื้นที่ได้แล้วจะต้องขีดวงรอบเพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่ จะดำเนินการลงในแผนที่มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ แล้วให้สหพ. ดำเนินการตรวจสอบขอบเขตให้ชัดเจน และให้คณะกรรมการบริหารเขตพัฒนาที่ดินได้พิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อส่งให้กองแผนงานรวบรวม จัดส่งให้สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่ขีดเส้นวงรอบขอบเขตพื้นที่ ที่จะดำเนินการให้ชัดเจนลงบนแผนที่ ภาพถ่ายออร์โธรีมาตราส่วน ๑ : ๕,๐๐๐ พร้อมทั้งจะจัดทำแผนปฏิบัติการต่อไป

๓. การสำรวจข้อมูลพื้นฐานต่างๆ จะต้องมีความถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์หาปัญหา สาเหตุกำหนดมาตรการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

๔. การจัดทำแผนปฏิบัติการเป็นอีกขั้นตอนที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงานมีการยกร่างแผนปฏิบัติการร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกร แล้วประชุมชี้แจงเกษตรกรในพื้นที่ ทำความเข้าใจ และให้เกษตรกรในพื้นที่เสนอข้อคิดเห็นหรือปรับปรุงแผนฯ ที่ยกร่าง แล้วจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการจริงให้ครอบคลุมทั้งแผนการดำเนินงานระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

๕. ต้องมีความพร้อมในการที่จะต้องปฏิบัติการและการติดตามผล โดยติดตามผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ และต้องมีกิจกรรมในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เข้าถึงเกษตรกร เยี่ยมเยียนเกษตรกรอย่างเต็มที่

ผู้สรุปบทเรียน

นายสุวิทย์ บุบผาคร

นายช่างสำรวจปฏิบัติการ